

Paarsblauwe pages op de Noordwest-Veluwe

Tekst:
Harm Werners

In dit internettijdperk denkt menigeen bij het zien van het woord page wellicht onwillekeurig aan een home-page, maar in dit geval spreken we het woord gewoon in onze moerstaal uit zoals het er staat: paage dus. Zo'n page wortelt in de riddertijd toen jongetjes van hun zevende tot hun veertiende jaar adellijke heren dienden. Als de ventjes goed hun best deden konden ze daarna bevorderd worden tot schildknaap en bij uitmuntend gedrag uiteindelijk zelfs hun carrière beëindigen als ridder. Deze bijdrage gaat echter over vlinders en wel eikenpages (*Neozephyrus quercus*).

Staartjes

Wat verschillende pagesoorten gemeen hebben, zijn de staartjes. Aan de onderzijde van de vleugel zit een krulvormig aanhangseltje en dat nu is voor deze groep schubvleugeligen de reden waarom ze pages genoemd worden. Ongetwijfeld moet de associatie gezocht worden in de zwierige kledij van de menselijke pages uit vroeger tijd. Het 'staartje' aan de vlindervleugels heeft een bijzonder nuttige functie. Het kan levensreddend zijn als misleiding van een op een lekker hapje beluste vogel. Het is bedoeld als een imitatie van de voorkant van de vlinder. De belager die toehapt blijft teleurgesteld achter met een stukje vleugel in de snavel. Het lijkt op de truc, die bekend is van de hagedis, die z'n staart verliest. De vlinder is net als de hagedis met de schrik vrijgekomen, maar het staartje groeit bij de vlinder niet en bij de hagedis wel weer aan.

Eikenpages leiden deels een verborgen leven. Voor hun voortbestaan zijn ze gebonden aan eikenbomen. De rups is monofaag, wat betekent dat deze alleen maar eikenblad lust. De vlindernaam is dus zo gek nog niet gekozen.

De eikenpage heeft zoals alle pages een 'staartje' aan de onderzijde van de vleugel.

Verborgene levenswijze

Als de pages vanaf medio juni uit de pop kruipen, vliegen ze naar de top van een in de buurt staande eikenboom en de kans is groot dat ze daar blijven. De mannetjes zitten elkaar soms in een korte vlucht achterna, maar

keren daarna terug naar een eikenblad. Ze kunnen er ook voedsel vinden in de vorm van honingdauw, een honingzoete lekkernij die door bladluizen wordt afgescheiden. Bladeren vertonen na deze aantasting meer een grijze dan een groene kleur. De trefkans om eikenpages te spotten is door deze levenswijze het grootst in de top van eikenbomen. Niet zo gemakkelijk dus om ze te zien. Duitse onderzoekers (Kiefer, Wartner en Heitz) hebben waargenomen, dat ze in de morgenuren op de grond of op blad- of grashalmen kunnen worden aangetroffen, waar ze dauw of bodemvocht opnemen. Merkwaardig genoeg nooit vóór 10 uur en niet ná 11 uur. In de middaguren daarentegen vertoeven ze soms ook in lagere regionen om te zonnebaden of gaan wijfjes op zoek naar een goede plek voor het afzetten van een eitje. Het doet mij denken aan mijn eigen ervaring, ruim twintig jaar geleden. In een open eikenbos in het Limburgse Meinweggebied vlogen tientallen blauwe vlindertjes: eikenpages. Het is alsof ik het gedroomd heb, maar toen was het werkelijkheid. De vlinders zitten in de regel dus niet gewoon op de flox in onze voortuintjes. Toch worden ze wel op bloemen gezien. Met name de vrouwtjes, die voedingsstoffen nodig hebben voor een goede ontwikkeling van de eitjes. Heel erg in trek zijn de onooglijk kleine witgele bloempjes van het sporkehout. De vlinders weten die feilloos te vinden. Nu is het wel gemakkelijk, dat de vuilboom, zoals de struik ook wel genoemd wordt, nogal eens in de buurt van eiken groeit. Op heideterreinen of in houtwallen is het niet ongewoon, dat de struiklaag onder eiken bestaat uit sporkehout. Spork - het is wel aardig dit hier even te vermelden - betekent eigenlijk sprokkel. De andere naam, vuilboom, heeft betrekking op de laxerende werking van de zwarte bessen.

Paars of blauw?

Maar laten we terugkeren naar de vlinders. Hoe zien ze er uit? De bovenkant van de vleugels wordt in vlinderboeken omschreven van blauw tot paars. Bij de vrouwtjes is deze in het algemeen donkerbruin tot zwart met op de voorvleugel een blauw vlak. Het is niet zo vreemd dat de kleuren worden aangegeven van blauw tot paars, want afhankelijk van de lichtval hebben ze een enigszins variabele kleurschijn. Bij de mannetjes hebben de bovenkanten van de achtervleugels een paarse glans. Hieraan ontleen de pages de Engelse naam purple hairstreak. Onze oosterburen houden het echter meer op de blauwe kleur, want daar worden ze blauer eichenzipfelfalter genoemd. De Veldgids Dagvlinders, een uitgave van de KNNV en De Vlinderstichting, neemt in dit verband geen enkel risico en geeft aan, dat de bovenkant van de voor-

Henk Bosma

Is de eikenpage nu paars of blauw?

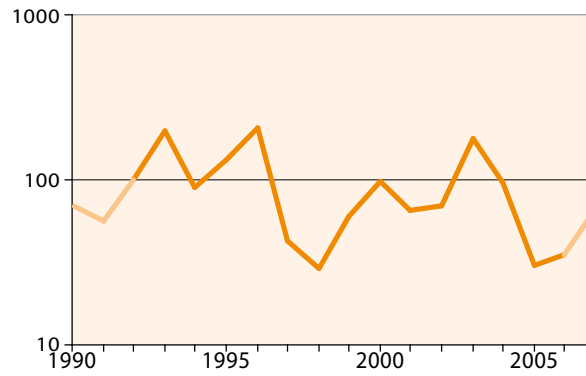
vleugel een blauwpaarse schijn heeft. Over de onderkant bestaat onder de vlindergidsen meer overeenstemming. Die wordt als overwegend grijs gekenschetst. Een bijzonder onderscheidend kenmerk in vergelijking tot andere blauwtjes is echter de nadrukkelijk aanwezige witte streep; zelfs bij oudere exemplaren, die niet meer zo op kleur zijn valt deze op. In verse toestand is aan de onderzijde bovendien nog overduidelijk een oranje rondje en dito vlekje te zien.

Hoe verloopt het leven van de eikenpage? De eiafzetting vindt in de zomermaanden plaats aan het eind van een eikentakje op de nieuw gevormde bladknop. Voorkeur geniet de zuidzijde van de boom. Het rupsje ontwikkelt zich binnen enkele weken, maar blijft in die toestand tijdens herfst en winter binnen de eierschil. Pas in het voorjaar als de eikenknoppen zich ontplooiën, kruipen de rupsjes te voorschijn. Na veel eten en een aantal vervellingen is de rups volgroeid en is het tijd om te verpoppen. Dit gebeurt in de regel in de strooisellaag. Na enkele weken is de volledige gedaanteverwisseling voltooid en kruipt er een nieuwe vlinder uit de cocon. Tenminste als alles goed gaat en belagers deze ontwikkeling niet verstoren. In de tijdlijn gezien vliegen vlinders van juni tot in augustus. In die periode worden de eitjes gerijpt en gelegd.

Topjaar

Eikenpages zijn op de zandgronden in Nederland geen zeldzaamheid. Wel zijn er jaren dat ze niet of bijna niet

worden waargenomen. Dat heeft alles te maken met hun deels verborgen levenswijze, al kunnen ze met de nodige ervaring en gericht zoeken (zie voorgaande constateringen) wel opgespoord worden. Wat maakte 2007 tot een opmerkelijk jaar? Dat waren de aantallen vlinders die ik zag met een

Landelijke trend van de eikenpage. De gegevens voor 2007 zijn nog niet definitief.

nauwelijks afwijkend waarneempatroon qua tijd, frequentie en plaatsen in voorgaande jaren. Het begon op 19 juni met een twintigtal rondartelende exemplaren in de kruinen van eikenbomen op een heideveldje bij de buurtschap Kruishaar. Een (voor mij) bekende locatie. Tot zover nog weinig aan de hand. Echt leuk werd het toen in juli volop wijfjes zich tegoed deden aan de nectar van de rijkelijk bloeiende vuilbomen langs het pad bij hei Hoef. Het exemplaar dat zich op 5 augustus vertoonde in mijn eigen tuin binnen de dorpskom van Putten vormde natuurlijk het klapstuk van al die waarnemingen. Met een eindtotaal van 126 was het wat mij betreft een topjaar voor de Noordwest-Veluwse eikenpages. Zie voor een volledig overzicht de bij dit artikel gevoegde tabel. Wat dit betekent in perspectief tot mijn waarnemingen in voorgaande jaren in deze regio, geven de volgende getallen aan: 1997 - 3; 1998 - 3; 1999 - 0; 2000 - 2; 2001 - 0; 2002 - 18; 2003 - 1; 2004 - 14; 2005 - 16; 2006 - 0; 2007 - 126

Geen verklaring

Ook landelijk gezien deden de eikenpages het in 2007 goed, zoals de grafiek laat zien, hoewel een veel minder significante afwijking dan mijn persoonlijke ervaringen dit jaar op de Noordwest-Veluwe. De vraag werpt zich op waarom mijn waarnemingen van deze soort dit jaar zo opvallend afwijken van die van voorgaande jaren. Ik heb daarvoor op dit moment geen sluitende verklaring. Er zijn wel meer vlindersoorten, die in sommige jaren een opvallende uitschieter laten zien. Wat zou kunnen, is dat de uitzonderlijk warme aprilmaand de grondslag voor het antwoord op deze vraagstelling is. Waarschijnlijk zijn de rupsjes daardoor eerder uit hun capsule gekropen dan andere jaren. Misschien waren ze hierdoor belagers als sluipwespen, die wellicht op deze omstandigheid net anders reageerden, te vlug af en konden ze zich daardoor ongestoord ontwikkelen tot imago. Overigens druist deze veronderstelling in tegen de bevinding van de Engelsman Thomas, dat parasitaire sluipwespen de rups van de eikenpage al in het eistadium binnendringen. Hoe dan ook, de verschijning van al die eikenpages was, ik geef het ruiterslijk toe, voor mij een bijzonder aangename verrassing. Tweeduizendenzeven kan de boeken in als een ridderlijk jaar voor de eikenpage. ●

Tabel 1 Eikenpages Noordwest/Veluwe 2007; waarnemingen door de auteur

Deuverden	15
Diermen	2
Gerven	19
Hell	14
Hoef	31
Houtdorp	2
Koudhoorn	2
Kruishaar	21
Leuvenhorst	4
Putten	11
Veldhoef	5